

MENNESKER OG MEDIER I SAMSPIL

Jacob Lund og Ulrik Schmidt (red.)

MEDIEÆSTETIK – EN INTRODUKTION

Forlaget Samfundslitteratur, Frederiksberg, 2020

Louise Yung Nielsen begynder sit kapitel i bogen *Medieæstetik – en introduktion* sådan her: "Allerede i 1964 proklamerede Marshall McLuhan, at medier skal forstås som 'extensions of [hu]man' (McLuhan 2021 [1964]), og Donna Haraway fremførte i 1985 sine berømte refleksioner over cyborgfiguren, der kropsliggjorde sammensmeltningen af menneske (organisme) og maskine (kyber-

netik). Fælles for de to visionære forestillinger er, at de forstår medier/maskiner og mennesker som størrelser, der indgår i *samspil med hinanden*". Jeg skriver dette under den anden store coronanedlukning, mens jeg lever mit liv foran en skærm: Holder møder på zoom, *binge* serier på HBO, Netflix, Apple-tv og Viaplay, *scroller* alt for meget rundt på Facebook og Instagram i mangel på social kontakt *irl*, og når jeg indimellem fjerner mig fra skærmen for at løbe en tur, er det ofte med en podcast i ørerne. Min telefon fortæller mig, hvor jeg har løbet og beder mig evaluere mit køb af toiletpapir i Rema. Smitte-

stop-app'en følger hver en bevægelse, jeg tager, ligesom jeg følger de informationer, app'en dagligt spytter ud, og som tynger mig helt ind i knoglerne. Mit liv er medieret som aldrig før, og McLuhans og Haraways "visionære forestillinger" synes at være gået helt amok. Derfor føles den antologi, jeg netop har færdiglæst og i det følgende vil skrive om, ekstra betimelig.

Antologien om medieæstetik er redigeret af lektor i æstetik og kultur Jacob Lund (AU) og lektor i performance design og visuel kultur Ulrik Schmidt (RUC). Udover selv at bidrage med introduktion og et kapitel inde i bogen har de inviteret en stribe kolleger fra danske og norske universiteter til at skrive de i alt 15 kapitler (Torsten Andreasen, Anders V. Munch, Jacob Wamberg, Anders Skare Malvik, Christian Ulrik Andersen, Rune Søchting, Daniela Agostinho, Aurora Hoel, Louise Yung Nielsen, Rosita Satell, Kristin Veel, Nanna Bonde Thylstrup, Søren Bro Pold, Mette-Marie Zacher Sørensen, Knut Ove Eliassen, Eivind Røssaak og Ina Blom). Bogen er udgivet på forlaget Samfundslitteratur, som udgiver lærebøger, og den har da også undertitlen "en introduktion".

Det fremgår ikke klart, hvilket læringsniveau, den ønsker at introducere til, men det er vel noget med til nøds gymnasiet men i al fald universitetsstuderende på bachelorniveau. Nordmændenes bidrag er forfattet på norsk. Meget specielle ord, som er uforståelige for en dansker, er oversat i en parentes, men jeg kan ikke desto mindre godt forestille mig en læser eller to kløjs i norske sætninger indimellem (sjaltepunkter?) i tekster med et i forvejen meget højt lixtal. Men det har vel været et økonomisk spørgsmål, og for så vidt også fint, at vi hylder ideen om den internordiske fællesforståelse i en globalt angliciseret verden.

Feltet medieæstetik, for et fag kan man ikke kalde det, drejer sig om de måder, hvorpå medier er med til at forme vores sansning og opfattelse af verden, hinanden og os selv. I den type antologier, der samlet set forsøger at indkredse og introducere et heterogent og forholdsvis nyt felt ved hjælp af en vifte af bidrag af mange forfattere med forskelligt udgangspunkt, forskningsinteresse og faglig baggrund, er det som regel godt at blive klog af introduktionen, og det bliver man bestemt af denne

bogs korte en af samme, forfattet af de to redaktører. Lad mig lidt langt citere fra den allerførste sætning: "Slår man op i *Den store danske encyklopædi*, defineres medier som 'midler, der benyttes ved kommunikation'. Vi er omgivet af en mangfoldighed af sådanne midler: tale, gestik, skrift, aviser, bøger, magasiner, blogs, radio, lyde, tv, video, billeder, men også ler, algoritmer, organisationsformer, institutioner, luft og meget andet, og oftest griber de ind i hinanden og indgår i en større økologi, hvis omfang vanskeligt lader sig afgrænse". En tænkning, der forener luft, ler og blogs? Men heldigvis bliver forfatterne mere konkrete. Et medieæstetisk "perspektiv", som de kalder det (altså hverken et fag, et afgrænset fagområde eller en teori) handler om at se på, hvordan medier *gør* noget: hvordan de påvirker og udstikker retninger for, hvad og hvordan vi overhovedet kan *sanse* (her kommer ordet æstetik ind) vores omverden, hvordan de udgør mulighedsbetingelserne for vores erfaringsdannelse: "Medieæstetik drejer sig med andre ord om de måder, hvorpå medier er med til at forme vores sansemæssige opfattelse af verden [...] Det handler

altså ikke så meget om medier som enkeltobjekter, men om de perceptionsformer, relationer og virkelighedsopfattelser, de er med til at udvikle" (12). Det er en tænkning, et perspektiv, der i redaktørernes version – og de forfattere, de har valgt – opfatter sig selv som en kritisk tænkning. Målet med medieæstetikken, som den her introduceres, er groft sagt, at vi skal blive bevidstgjort om, hvordan medierne sætter rammerne for, hvad vi overhovedet kan opleve, sanse og tænke, og om hvordan der ligger en enorm magt og kontroludøvelse i det, som for de fleste er uerkendt og i al fald ureflekteret (tænk bare på hvordan vi uden at læse dem siger ja til betingelserne for at oprette en konto på Facebook eller Instagram, og hvordan vi overraskes over at få reklamer for babytøj ind i vores feed, når vi føder et barn, eller sommerhusreklamer, bare vi nævner ordet 'sommerhus' over middagsbordet).

Nu er det vel ikke meningen, at man skal læse en sådan antologi forfattet af så mange stemmer fra side 1 til side 342 i ét stræk, som overtegnede har gjort. Det vil jeg i al fald ikke anbefale med denne bog, for dertil er den på én gang for strittende i virkelig mange retning-

er og rummer samtidig alt for mange overlap strøet ud over bogen. Den er inddelt i fire undersektioner med de ret luftige overskrifter Positioner, Rammesætninger, Forbindelser og Udvekslinger. Bogen er mere en videnskabshistorie og en begrebsudredning, end den er en metodeintroduktion til, hvordan man for eksempel kan lave en universitetsopgave, der handler om at se på selfies, netdating, Facebooks algoritmer, internetkunst eller Chaplinfilmen *Moderne Tider*, selvom det alt sammen er – mere eller mindre sporadisk nævnte – eksempler fra bogen. Det er først og fremmest en teoretisk anlagt bog på et temmelig højt abstraktionsniveau, der sammenvæver et væld af teorier, som supplerer, krydser, overlapper eller modsiger hinanden i feltet "medieæstetik". Del 1 er den mest videnskabsteoretiske med fokus på mediegenealogi, mediearkæologi og posthumanisme (her vil jeg især fremhæve Anders Skare Malviks pædagogiske introduktion). En god pointe i forsvaret for en historisk optik her er, at vi kan lære om nutidens medieæstetik gennem fortiden (og omvendt for så vidt) som en form for fremmed blik på nutiden, der gør os i stand til at se

den på afstand. Det er "mediegenealogiens politiske etos", som det hedder (59). Del 2 gennemgår, hvad det medieæstetiske perspektiv kan tilbyde, når man vil sige noget om henholdsvis rum, tid, billede og lyd. Bogen rummer ikke ret mange udfoldede analyser af objekter og fænomener, heller ikke af kunstværker, som oftest smides ind (stedvist helt kort og indforstået), fordi de fungerer som en form for kritiske stopklodser, der gør os opmærksom på, hvordan medierne disciplinerer vores sanser og dermed er magtudøvende. Mens artiklerne i del 1 og 2 går tilbage til Platon, civilisationens første protokoller, tidlig skriftkultur og stenografi, handler del 3 især om, hvordan nutidens digitale mediekultur indsamler, organiserer og distribuerer, mens del 4 mest konkret fokuserer på, hvordan krop, subjektivitet og identitet forhandles og skabes i og af medierne. Fra og med kap. 11 om "interfacet" bliver eksemplerne mere udfoldede og efter at have læst mig igennem 280 ret tørre og teoretiske sider (framet som "en introduktion"), vågnede mit coronaisolerede jeg op, da Mette-Marie Zacher Sørensen startede sit kapitel 14 med ordene "Vi er til cocktail-

party". Hendes udmærkede og veloplagte kapitel slutter med, at "Oplevelse og opmærksomhed er blevet et konkurrencebetonet domæne, og det er relevant fremover at analysere, hvilke sansemodi der 'vinder' i hvilke sammenhænge, og hvilke sanseformer der bliver foreslået, f.eks. i kunsten." Den opfordring havde jeg gerne set, at redaktørerne havde brugt lidt mere plads på faktisk at levere.

Medieæstetik er altså ikke én teori, men det er i al fald et "perspektiv" kendetegnet af en tydelig teoretiker-top-ti: Kittler indtager førstepladsen med 25 henvisninger i Indeks spredt over mange bidrag, tæt fulgt af McLuhan med 24,

Foucault med 18, Stiegler 16, Marx og Hansen med 13 indgange, tæt fulgt af Benjamin, Ernst, Mitchell og Deleuze.

Bogen føles aktuell, og bidragene er hver for sig inspirerende og gode at blive klog af (om end de ikke er udpræget pædagogisk introducerende allesammen), så derfor vil jeg anbefale bogen. Men samlet bliver der for mange introduktioner til og abstrakte jongleringer med de samme teoretikere og for få bud på, hvad vi egentlig kan bruge dem og det medieæstetiske perspektiv til, når vi for alvor går i gang med at analysere mediernes konkrete rammesætning af vores sanser. •

